

[Formanden]

ning henvises til Erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 62:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod sydafrikansk indflydelse og investering i virksomheder i Danmark.

Af Riishøj (SF) m.fl.

(Fremsat 14/2 89).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Industriministeren (Nils Wilhjelm):

Indledningsvis vil jeg gerne fremhæve om dette forslag, at de handelsmæssige forbindelser mellem Danmark og Sydafrika og Namibia reelt er ophørt – bortset fra produkter til rent lægelige formål og handel i de få tilfælde, hvor der er givet dispensation.

Det fremgår af min årlige redegørelse til Folketingets Erhvervsudvalg og Udenrigsudvalg om efterlevelsen af Sydafrikaloven, at danske virksomheders aktiviteter i Sydafrika er af begrænset omfang og for nedadgående, og at denne udvikling må forventes at fortsætte i de kommende år.

Det forslag til folketingsbeslutning fra SF, som vi nu behandler, er begrundet med, at der er behov for en skærpelse af den danske sanktionspolitik ved at indføre forbud mod sydafrikanske investeringer i Danmark og dermed forbundne aktiviteter såsom varetagelse af bestyrelsesposter. Dette behov finder jeg ikke dokumenteret. Jeg kan i den forbindelse oplyse, at der i perioden 1985–88 ikke har været registreret betalinger vedrørende direkte investeringer fra Sydafrika.

Vi bør derfor bevare en sund sans for proportionerne, når vi behandler dette forslag. Jeg finder, at det internationale samarbejde om udformningen af sanktionspolitikken over for Sydafrika og Namibia er væsentlig og altafgørende for sanktionspolitikens succes. I dette samarbejde er et forbud mod investeringer i Sydafrika anset for at være en velegnet sank-

tion, medens det modsatte ikke er indgået i det internationale samarbejde. Dette kan naturligvis have sammenhæng med det vanskelige i en håndhævelse af en sådan bestemmelse over for investeringer via tredjelande og foreneligheden heraf med de internationale OECD-forpligtelser på investeringsområdet.

På denne baggrund må jeg anbefale, at vi i stedet fastholder vor hidtidige overvågende håndhævelse af den gældende danske sanktionslovgivning og fortsætter vore bestræbelser i det internationale samarbejde for, at flere lande iværksætter sanktioner.

Afslutningsvis skal jeg for god ordens skyld præcisere – med den begrundelse, jeg her har givet – at regeringen ikke kan anbefale det foreliggende forslag.

Kelm-Hansen (S):

Det var ikke nogen særlig venlig modtagelse, forslaget fik af industriministeren. Man kunne måske tro, at hvis det var udenrigsministeren, der havde været her – han er jo blevet båret på skjolde rundt omkring i verden på grund af den danske sanktionspolitik – havde han været en lille smule mere venlig.

Socialdemokratiet har været med til at bære den sanktionslovgivning igennem, som vi har gennemført gennem de senere år, så det er klart, at vi umiddelbart stiller os positivt over for forslaget, i hvert fald over for de intentioner, der ligger i det. Derfor tilsiger vi også et positivt udvalgsarbejde. Jeg kan godt se de vanskeligheder, som ministeren påpegede, og det må altså være det, som vi kan få undersøgt i udvalget for at se, om der trods alt ikke er muligheder for også at gå nye veje her.

Det er rigtigt, som ministeren sagde, at man ikke andre steder har taget fat på den del af lovgivningen. På den anden side ved vi også fra den internationale presse, at kapital fra Sydafrika i stigende omfang søger andre græsgange nu, hvor den har hjemlige vanskeligheder, og derfor kan der være god grund til, at vi tager fat på forslaget, sådan som det foreligger.

Men når dette er sagt, vil jeg gerne vende tilbage til noget af det, der siges i bemærkningerne til forslaget, nemlig at den danske sanktionslovgivning i international henseende er enestående streng og stadig et mønstereksempel for andre lande, som desværre ikke er nået helt så langt. Derfor kan der måske godt i dagens an-

[Kelm-Hansen]

ledning være grund til at advare imod, at man bruger alt for mange kræfter på at se på, om der skulle være små bløde punkter i den danske sanktionslovgivning, hvor det måske ville være af større betydning at bruge alle tilgængelige kanaler og påvirkningsmuligheder over for de lande og de internationale kredse, som endnu ikke har forstået nødvendigheden af en omfattende boykot af Sydafrika.

Heldigvis kan vi i disse år spore en udvikling i den rigtige retning, og de, der i sin tid i denne sal hånede de partier, som gik i spidsen, har efterfølgende måttet erkende, at også et lille land som Danmark kunne komme til at spille en vigtig rolle i den internationale sanktionspolitik.

Der er i disse tider også tegn på, at sanktionspolitikken har virket i Sydafrika, og derfor er det meget betydningsfuldt, at der gøres en ekstraordinær indsats for at få skabt et endnu stærkere pres, så der uigenkaldeligt kan opnås en fredelig løsning på den mere og mere uhyggelige konfrontation i Sydafrika.

Denne indsats skal ske i mange sammenhænge, og i den forbindelse vil jeg gerne afslutningsvis udtale glæde over, at et meget stort antal af Folketingets medlemmer har tilsluttet sig Den Vesteuropæiske Organisation af Parlamentarikere imod Apartheid – en organisation, som netop er et af de steder, hvor man kan inspirere til og medvirke til et øget pres på den racistiske regering i Sydafrika, og da jeg kan se, at der blandt de tilstedeværende medlemmer endnu er enkelte, som ikke har indtegnet sig i denne organisation, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at der endnu er enkelte ledige pladser tilbage!

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Hr. Kelm-Hansens indledende bemærkninger undrede mig egentlig en smule. Jeg synes, de er udtryk for en vigtig vurdering af dansk politik, nemlig af, om industriministeren skulle føre den politik, som industriministeren stod for i dag, eller han hellere skulle have ført den politik, som udenrigsministeren ville have ført, for så ville han blive båret på skjolde rundt omkring i verden.

Jeg vil gerne spørge hr. Kelm-Hansen, om det er et spørgsmål om popularitetsøgning, og om vi skal føre en politik i Danmark, der giver klapsalver i alle diktaturerne over hele verden, eller vi skal føre en politik, der er fornuftig.

Jeg synes, at industriministeren med de indvendinger, han er kommet med, har fulgt en fornuftig linje i denne sag, men jeg kunne forstå, at hr. Kelm-Hansen altså hellere ville have, at vi skulle jage populariteten.

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Jeg kan forstå, at hr. Duetoft ikke rigtig har fattet, at den politik, som Danmark har ført på dette område, og som i enhver henseende har været rigtig og fornuftig, også rent faktisk har ført til en ganske omfattende popularitet en lang række steder i verden. Det var derfor, jeg sagde, at vi har oplevet, hvordan udenrigsministeren rent faktisk er blevet båret på skjolde, når han har været ude i disse forsamlinger, og derfor antydede jeg, at det godt kunne være, at industriministeren, hvis han havde haft den samme fascinerende oplevelse, kunne have været en lille smule venligere under sin modtagelse af forslaget her i dag.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil give hr. Kelm-Hansen ret i, at den politik, Danmark har ført, har vundet popularitet og succes og klapsalver ét sted, hvor jeg har oplevet det, og det var under de møder i Lomé-forsamlingen, som jeg deltog i i Europa-Parlamentet.

Det er rigtigt, at repræsentanterne for nogle så menneskeretsvenlige lande som Etiopien, Sudan og alle de andre steder jublede; de syntes, det var den helt rigtige måde at gøre det på, og det er jo også et godt selskab at være i!

Det, der bekymrer mig meget, er, at de sorte mennesker i Sydafrika, som vi faktisk gerne alle sammen vil gavne, ikke jubler, og det betyder faktisk mere for mig, end om et eller andet afrikansk diktatur jubler eller ej.

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Jeg er ikke spor i tvivl om, at hr. Duetoft og nogle af hans partifæller har en vis omgang med nogle af de kredse i Sydafrika, som har en lidt speciel opfattelse af situationen dernede.

Men hvis man følger en lille smule med i, hvad der sker i international politik, hvad der står i international presse, og hvad der i øvrigt

[Kelm-Hansen]

sker i hele den sydafrikanske region, vil man ikke være i tvivl om, at den linje, Danmark har lagt sig fast på her, er den linje, der bærer igennem, også i De Forenede Nationer, og er den linje, der er en øget tilslutning til i disse år.

Pia Christmas-Møller (KF):

Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Per Stig Møller, er forhindret i at være til stede, skal jeg på den konservative gruppes vegne kort kommentere SF's beslutningsforslag.

Forslaget lægger op til en stramning af vores sanktionspolitik over for Sydafrika. Stramningen foreslås gennemført ved at forbyde sydafrikanske investeringer i Danmark. Samtidig skal det forbydes sydafrikanske statsborgere at besætte bestyrelsesposter m.v. i virksomheder, der er hjemmehørende i Danmark. Jeg ser nogle store problemer i dette forslag, og jeg kan blot fremhæve spørgsmålet om håndhævelse. Hvordan forestiller man sig en sådan stramning gennemført og effektueret af Danmark alene uden et internationalt samarbejde? Hvordan vil man dæmme op for stråmandsaktiviteter og lignende?

Ud over disse helt oplagte problemer i den foreslåede stramning finder vi, at kræfterne først og fremmest bør bruges på at få succes med den nuværende sanktionspolitik og ved en fortsættelse af det internationale samarbejde for at få flere til at gå aktivt med i sanktionspolitikken. Vi kan derfor ikke se, at dette forslag vil forbedre vores politiske indsats.

Jeg må på den konservative gruppes vegne sige, at vi ikke kan anbefale forslaget.

Sønderby (V):

Allerførst vil jeg gerne på udenrigsministerens vegne sige tak til hr. Kelm-Hansen. Det er sjældent at høre en socialdemokrat rose udenrigsministeren så meget; jeg håber, at det er en ny stil, der bliver lagt.

Dernæst vil jeg sige, at Venstre ikke mener, at dette forslag er nødvendigt. Ligesom hr. Kelm-Hansen kan vi nok godkende intentionerne i forslaget, men vi mener ikke, at vi, som der står i bemærkningerne, og som beslutningsforslaget lægger op til, skal lave en ny lovgivning, for vi har netop, som hr. Kelm-Hansen var inde på, været forrest i sanktionspolitikken. Men vi mener også, at nogle af de foreslåede foranstaltninger kan indarbejdes i det arbejde, vi er i gang med.

Vi er enige med industriministeren, når han siger, at det afgørende for en succesfuld sanktionspolitik er, at vi har et godt samarbejde internationalt. Som hr. Kelm-Hansen ved, har vi vel nok været banebrydende både i det nordiske samarbejde og på andre områder, også over for nordiske socialdemokratiske regeringer. Vi mener derfor, at vi skal fastholde vore hidtidige internationale arrangementer og dér prøve at gøre disse synspunkter gældende.

Men der er også nogle problemer i forslaget. Hvordan vil forslagsstillerne f.eks. tackle sydafrikanske statsborgere, der lever i eksil og måske har levet uden for landets grænser i protest mod apartheidpolitikken – mennesker, som altså har forladt Sydafrika, og som har en kapital, de gerne vil have anbragt, men som stadig væk er sydafrikanske statsborgere? Skal de så også udelukkes? Det vil forslaget jo medføre. Der findes vel også sorte sydafrikanske statsborgere uden for Sydafrika, og de skulle altså også ind under denne lovgivning.

Med disse bemærkninger og de bemærkninger, ministeren gjorde, vil også vi afvise forslaget. Vi er ligesom de andre ordførere enige i intentionerne i det, men vi ønsker ikke ny lovgivning.

Annette Just (FP):

Endnu en gang står vi over for et af disse slag i luften. Nu skal vi lave yderligere sanktioner mod Sydafrika, for ih, de er så forfærdelige! Ja, de har apartheid, og jeg tror ikke, der er én eneste dansker, der går ind for apartheid.

Men er dette her måske måden, hvorpå man kan hjælpe dem over de problemer, de har? Er det måden, vi kan vise vores gode eksempel på og sige: Vi har demokratiske tilstande! Se, hvor dygtige vi er i Danmark! Se, hvor meget vi kan opnå i Danmark! Nej, det er lige akkurat det modsatte: Vi prøver at sætte os uden for enhver indflydelse i Sydafrika og Namibia. Vi prøver blot at stå og være den venlige dreng, der siger: Uha nej, sådan noget gør vi ikke, lad være med at gå ud og se på det.

Socialdemokratiet udtrykte sig ganske klart, da det sagde: Danmark har en enestående streng sanktionspolitik. Ja, det er korrekt, vi har en enestående tåbelig sanktionspolitik mod Sydafrika, sådan at vi ødelægger dansk erhvervsliv mest muligt. Fremskridtspartiet går ikke ind for den slags sanktioner. Hvad er det

[Annette Just]

f.eks. for en idé, at vi ikke engang kan sende journalister derned, så vi kan få reelle oplysninger tilbage til Danmark? Skal det være sådan, at vi altid kun skal læse om Sydafrika og Namibia på anden, tredje, fjerde hånd? Det mener Fremskridtspartiet absolut ikke kan være rigtigt.

Vi vil gerne være med til at hjælpe Sydafrika over dets apartheidproblemer. Vi vil gerne være med til det, som vi vil kalde en normalisering, så man får reelle demokratiske tilstande, men vi vil ikke prøve at påtvinge nogen at gøre det så hurtigt, at man er sikker på at gå direkte ud i en stammekrig eller det, der er værre.

Derfor vil vi blive ved med at kæmpe for, at Sydafrika også skal have mulighed for at være et åbent, frit land, som kan samarbejde ikke blot med Europa, men så sandelig også med Danmark.

Da vi nu ikke kan sende journalister til Sydafrika, for at de kan rapportere hjem, er vi altså nødt til at sende politikere derned, for at de selv kan få syn for sagn og komme tilbage og fortælle, hvad der reelt foregår. Der har før været politikere i Sydafrika, men de er bare blevet hånet væk. Jeg kan kun sige én ting: Jeg tager af sted i morgen, og jeg forventer at se både sort og hvidt. Jeg forventer ikke, at jeg bliver mere sympatisk stemt over for apartheid ved at tage ned og se det. Jeg blev heller ikke kommunist af at tage til Moskva. Men jeg forventer også at kunne se den fremgang, der er sket i Sydafrika, og det synes jeg er interessant; det burde flere i Folketinget gøre.

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Efter de sidste bemærkninger fra fru Annette Just fortrød jeg næsten, at jeg havde bedt om en kort bemærkning her, for jeg vil gerne vente med diskussionen, indtil fru Annette Just har været dernede.

Det, jeg ville gøre opmærksom på, var, at der var en hel del i hendes argumentation, som viste, at man ikke rigtig var klar over kendsgerningerne, bl.a. det med journalister og andre, der gerne ville derned. Rent faktisk er det sådan, at ganske mange af dem, der gerne vil derned, simpelt hen ikke kan få lov til at komme det, fordi de ikke kan få visum. Men nu glæder vi os virkelig til at få en førstehåndsskildring og en god diskussion, når fru Annette Just kommer tilbage.

Jørgen Estrup (RV):

I forlængelse af det, hr. Kelm-Hansen sagde, og også som en kommentar til fru Annette Just synes jeg også, det hører med, at den meget brede gruppe af danske politikere, som faktisk var villige til at tage til Sydafrika, jo netop ikke kom af sted, fordi man fra sydafrikansk side ikke ønskede at give en så velrenommeret institution som Folkekirkens Nødhjælp adgang.

Jeg mener, det viser lidt om, at det ikke er et åbent samfund, men et samfund, der lægger meget barske restriktioner på, hvem man ønsker at se, og derfor også hæmmer den frie udveksling af informationer. Det er et af de problemer, vi står over for.

Om det foreliggende beslutningsforslag vil jeg gerne sige, at vi fra radikal side lægger vægt på at fastholde boykotpolitikken og at styrke den, men gøre det gennem den sikkerhed, som man kan skabe ved, at bestemmelserne faktisk administreres og kontrolleres sådan, at vi ved, at boykotten er effektiv. Det er noget, som jeg tror er afgørende vigtigt. Vi har set eksempler i den seneste tid på, at der kan skabes tvivl om, hvorvidt de regler, vi har, faktisk er fuldstændig holdbare. Det er f.eks. ikke særlig behageligt, at man fra forlæggerens side kan rejse tvivl om, hvorvidt vi faktisk nu er i stand til at trykke oppositionslitteratur.

Der er altså nogle spørgsmål, vi bør tage stilling til, og som jeg også tror det er vigtigt at vi får afklaret for at fastholde den brede danske opbakning i samfundet omkring boykotpolitikken.

Det er i det lys, jeg gerne vil se det foreliggende forslag, for blandt bestemmelserne er der klart nogle, om hvilke man må sige, at de bliver vanskelige at administrere. Jeg tror ikke, man skal kende meget til kapitalmarkedets forhold og investeringer for at vide, at det ikke er nemt at finde de kanaler, investeringerne kommer ad. Derfor vil det heller ikke altid være nemt at finde ud af, hvor sydafrikanske penge faktisk bliver kanaliseret hen, og om de stammer fra Sydafrika eller andre steder. For varer kan det være svært nok – for penge er det endnu værre.

Men en række af de forhold må vi se på under udvalgsarbejdet, og fra radikal side vil vi ikke på forhånd afvise at gøre dette, men vi ser nogle klare problemer. Jeg vil også gerne med det samme sige, at jeg ikke rigtig forstår, hvorfor man er så restriktiv over for Namibia på nu-

[Jørgen Estrup]

værende tidspunkt, hvor vi er i gang med virkelig at åbne og få en meget positiv udvikling; på det punkt er forslaget faktisk væsentlig mere vidtgående, end man er i Sverige, Norge og de andre nordiske lande.

Men for at afslutte dette indlæg vil jeg blot sige, at det er vigtigt ud fra et radikalt synspunkt, at vi fastholder den brede politiske opbakning bag boykotpolitikken, og at vi sikrer, at der er nogle administrerbare og kontrollerbare regler på området. Det er under den synsvinkel, vi vil behandle det foreliggende forslag.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Det er blot, for at hr. Jørgen Estrups udtalelser ikke skal stå uimodsagte. Så vidt jeg er blevet orienteret fra flere sider, har de danske politikere, som søgte visum til Sydafrika, rent faktisk fået det. De havde bare ikke den helt store interesse i at tage derned, fordi de nu ikke kunne lave rav i et lokalvalg, hvilket de ville have været derned for at gøre.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Det ville være et fremskridt for forhandlingerne her i salen, hvis fru Annette Just satte sig ind i sagen.

Det, det drejer sig om, er, at de seks politikere har fastholdt deres ønske om at tage til Sydafrika, men ikke har ønsket at lade de sydafrikanske myndigheder bestemme, om de måtte få følgeskab af Folkekirkens Nødhjælp, som var den oprindelige initiativtager.

Duetoft (CD):

Jeg vil gerne sige til hr. Jørgen Estrup, at man jo godt kan se Sydafrika – også den kritiske del af Sydafrika – uden nødvendigvis at skulle have Folkekirkens Nødhjælp i hånden, og derfor kan det godt være, det ville være gavnligt for de seks politikere under alle omstændigheder at tage derned.

Det fører mig hen til hr. Kelm-Hansen, til hvem jeg vil sige, at det dog er en utrolig hellighed, vi hører i dag. Ja, vi vil gerne lytte til fru Annette Just, når hun kommer hjem, for så får vi en førstehåndsberetning. Jamen hr. Kelm-Hansen var jo ikke interesseret i at høre os andre, da vi kom hjem. Det kan selvfølgelig være,

det er rarere at snakke med fru Annette Just – det er det nok – end at snakke med mig, men vi er altså en række andre mennesker, der faktisk har været dernede, og hvad står hr. Kelm-Hansen så og siger her i dag? At CD har nogle specielle venner i Sydafrika! Hr. Kelm-Hansen har ikke engang gidet sætte sig ind i, hvem det faktisk var, vi mødte, og hvad det er for nogle venner, vi har.

Det er f.eks. zuluernes leder, Buthelezi, som kæmper for at få demokrati og et vestligt orienteret, markedsøkonomisk samfund. Det er de moderate hvide omkring Helen Suzman og andre. Det er de hvide folk i de partier, vi har som venner, og vi har såmænd også de sorte i Soweto som venner, som, når vi kommer derned og på egen hånd går rundt dér og i Crossroad, rent faktisk siger til os: I må gøre alt andet end at gennemføre en økonomisk boykot, for det rammer os. De fagforeningsledere fra tekstilarbejderforbundet, jeg mødte dernede, havde samme budskab. Det er vores venner, hr. Kelm-Hansen, og det er ikke en eller anden biskop Tutu eller andre, der sidder i deres højborge og elfenbenstårne og overhovedet ikke har de sociale problemer inde på livet, som man altså oplever, når man taler med de andre venner. Det er vores venner. Men hr. Kelm-Hansen er meget velkommen til ved lejlighed at få en diskussion om det med os.

Hvis man tager til Sydafrika, vil man i øvrigt opleve, at der både bogmæssigt og avismæssigt er en langt mere kritisk presse, end man efter den kommunistiske magtovertagelse nogen sinde har haft i Østeuropa. Man kunne gå ind i den første den bedste boghandel og få både Mandelas bøger og andre. Jeg vil også minde hr. Kelm-Hansen om, at da vi kom hjem og fortalte, at folk blev myrdet og brændt, at folk blev forfulgt, fordi de havde den holdning, at man gerne ville have en moderat linje, ja, så grinede man ad os og sagde, at sådan var det ikke. Men hvad er det, man hører om Winnie Mandela i disse dage? Det er nøjagtigt det, vi kom hjem og sagde for 1, 2 og 3 år siden, men da ville man altså ikke tro på os.

Ja, hr. Kelm-Hansen, det er fantastisk at sige, at man gerne vil have førstehåndsberetninger, men man vil altså kun have det fra de mennesker, som man åbenbart ved på forhånd siger det, man gider høre.

[Duetoff]

Når det er sagt, skal jeg vende mig til forslaget. Jeg synes egentlig, at dette forslag stiller os i en lidt vanskelig position, for vi har nu valgt mellem to muligheder: enten dobbeltmoral, eller at man ikke kan investere i Danmark, for enten skal vi tage Sydafrika ud og sige: Halløjsa, derfra vil vi ikke have nogen investeringer. Og så glemmer vi alle de andre steder i verden, hvor situationen for menneskerettighederne er lige så slem eller værre, end den er i Sydafrika. Det ville være dobbeltmoral.

Den anden mulighed ville selvfølgelig være, at vi sagde nej tak til investeringer fra alle lande, hvor menneskerettighederne havde dårlige vilkår. Så ville jeg gerne se, hvor mange investeringer vi ville få udefra.

CD er fundamentalt uenig i boykotpolitikken. Vi er 100 pct. tilhængere af en afskaffelse af apartheid, men man får en styrkelse af apartheid, hver eneste gang man strammer boykotpolitikken. Vi tror altså på, at bedre økonomiske forhold er forudsætningen for reformer, og der er kun to muligheder at vælge i Sydafrika: enten blodig krig eller reformer. Vi ønsker altså reformerne. Efter vores opfattelse er det boykottilhængerne, som gør det vanskeligt at nå frem til en afskaffelse af apartheid.

Jeg mener, at økonomisk samkvem er den måde, man får indflydelse på, og det er den måde, man kan være med til at ændre forholdene på.

Jeg har rejst i en række lande og diskuteret disse spørgsmål, og folk ryster opgivende på hovedet. De klapper ikke, hr. Kelm-Hansen. De ryster opgivende på hovedet af os, når de siger: Jamen vi tager studerende og andre fra Sydafrika ind for at vise dem, at sorte og hvide kan arbejde fantastisk godt sammen i et dansk eller et amerikansk eller et israelsk eller et andet samfund. Når de så kommer tilbage til Sydafrika, fatter de ikke de gamle, traditionelle apartheidopfattelser. Sådan kan man nemlig også ændre det. Men ve den arme stakkel, der i Danmark mener, at man skal kunne ændre systemet ved at påvirke mennesker i Sydafrika! Ja, vi udelukker jo både hvide og sorte fra Danmark, for hvis de bare har et sydafrikansk pas, vil vi jo ikke have dem ind, og de blandede grupper kan heller ikke komme ind. Jo tak, det er en god politik, Danmark fører! Den fører lige lukt til det modsatte af det mål, hr. Kelm-Hansen og hans venner andre steder her og i Sydafrika tror de når.

Med disse bemærkninger vil jeg for god ordens skyld sige, at CD afviser forslaget.

Glønborg (KRF):

Jeg ser forslaget som et ønske fra SF om yderligere at udbygge den kamp for fremme af menneskerettigheder overalt i verden, som vi naturligvis alle sammen må stå bag.

Kristeligt Folkeparti har tilsluttet sig boykotpolitikken over for Sydafrika, og det har vi ikke fortrudt. Vi mener, at den har haft en positiv effekt. Naturligvis kan det diskuteres, hvor meget Danmarks lovgivning har virket i Sydafrika. Det ville naturligvis have været dejligt, hvis vi kunne lovgive for Sydafrika. Så var der et og andet, der kom til at se anderledes ud dernede. Men dansk lovgivning har jo først og fremmest virkning herhjemme. Og jeg er ikke i tvivl om, at vores boykotpolitik har haft en meget positiv virkning herhjemme. Den har nemlig været med til hele tiden at holde den danske befolkning opmærksom på, at der foregår ting nogle steder i verden, som vi ikke vil tolerere, og at vi derfor også må tage nogle konsekvenser af det.

Dermed være naturligvis ikke sagt, at vi afskærer os fra enhver tanke om nogen sinde at bruge en anden politik over for apartheid i Sydafrika. Vi har brugt boykotpolitikken hidtil, og jeg tror heller ikke, at vi står lige over for at skulle ændre den, men på et eller andet tidspunkt kan der naturligvis blive brug for at tage initiativer på andre fronter, når vi bliver overbevist om, at de vil have en bedre virkning.

Det lille hul, som SF gerne vil have lukket her, er jeg meget betænkelig ved at lukke på denne måde. Jeg har egentlig megen sympati både for det, hr. Sønderby sagde, og for det, hr. Jørgen Estrup sagde. Jeg er bange for, at vi vil komme til at ramme nogle forkerte på en forkert måde ved at gennemføre beslutningsforslaget, sådan som det foreligger.

Jeg vil meget gerne fortsat være med til seriøst at gøre alt, hvad vi kan, for at hindre sydafrikansk kapitalers muligheder for at profitere i andre lande. Men jeg er ikke blevet overbevist om, at dette her er den rette vej at gå. Derfor kan jeg ikke love vores støtte til forslaget, selv om jeg fuldt ud deler de intentioner, der ligger bag det.

Riishøj (SF):

Jeg vil takke de ordførere, der i hvert fald

[Rilshøj]

støtter intentionerne i vort forslag – sådan opfatter jeg både Det Radikale Venstres og Kristeligt Folkepartis indlæg, og også hr. Sønderby nævnte, at man støtter intentionerne – også fordi jeg synes, det er vigtigt, når man har en sådan diskussion, at skelne dette fra den politiske modstand. Fremskridtspartiets og CD's politik kender vi; den er helt systematisk at samarbejde med apartheidregimet, selv om man udadtil siger, at man ikke kan lide apartheid.

Det, vi støtter os til her, er naturligvis det mægtige flertal i De Forenede Nationer, som har anbefalet sanktioner. Sikkerhedsrådet har også vedtaget sanktioner på våbenområdet ud fra den betragtning, at Sydafrika indadtil gennem apartheidregimet groft bryder helt fundamentale rettigheder over for det sorte flertal. Man driver terrorvirksomhed over for nabostaterne. Man har drevet hundredtusinder på flugt eller dræbt dem. Og man har destabiliseret disse landes økonomi, så de alene i de sidste ti år har tabt omkring 15 mia. dollars, og det drejer sig om meget fattige lande.

Det er baggrunden for vores opfattelse af Sydafrika, og deri er vi helt fundamentalt i modstrid med Fremskridtspartiet og CD. Jeg har også mine overvejelser over, hvad det kan føre til, men jeg skal af hensyn til Folketingets forretningsorden ikke nævne, hvad jeg tænker i den forbindelse.

Men så er der den tekniske modstand. Den skal vi se på i udvalget, for jeg kan ikke se andet, end at de tekniske problemer, der måtte være her, i hvert fald ikke kan være større end dem, der er i forbindelse med handelslovene. Og man har jo helt afgjort i det internationale samfund fortilfælde for, at man af politiske grunde – det kan være stat til stat: USA i forhold til Libyen, USA i forhold til visse andre stater – ikke ønsker investeringer i disse lande. Der er altså afgjort en praksis her, man måtte kunne støtte sig til. Og i de sammenhænge, hvor der er opstået situationer i forbindelse med sanktioner over for investeringer eller handler, er det jo ikke stødt mod OECD-forpligtelser, for OECD anerkender, at stater, der har et særligt sikkerhedsbehov, kan gennemføre nationale foranstaltninger. Det gjaldt jo også England, da det var i krig med Argentina. Og der har været flere andre fortilfælde. Der er altså givetvis en international praksis, man kan støtte sig til. Og det er da afgjort, at vores regi-

strering af investeringer er mere entydig end vores registrering af de gigantiske varestrome, som kan være vanskelig at håndtere. Men det ser vi på i udvalget.

Vi har jo også i vores egen investeringslov et forbud mod nyinvesteringer i selve Sydafrika, der mig bekendt fungerer ganske rimeligt, og der har endda været rejst sager i den forbindelse. Vi har også et apparat med danskejede virksomheder og danskdominerede selskaber, som man benytter i den lov. Den lov fungerer, og mig bekendt fungerer den også i den forstand, at vi i Danmark får beretninger fra selve Sydafrika. Selv om vi ikke kan kontrollere det på stedet, har vi da en lov, som måske kan danne en praksis den anden vej.

Det virker ulogisk, at man har et forbud mod nyinvesteringer i Sydafrika og har den målsætning at få vore investeringer i Sydafrika stoppet, når man stadig væk tillader sydafrikanske investeringer i Danmark.

Det, der gør det let og burde gøre det let at vedtage det, er, at investeringerne har et meget lille omfang. Ministeren nævnte, at der ikke har været nyinvesteringer i 1985 og 1988. Derfor skulle det ikke være det store problem at få gennemført det. Det er i hvert fald ikke egentlige økonomiske interesser, der måtte stå på spil, hvis man bruger denne rugbrødsargumentation.

Derimod har vi i Danmark, modsat de andre nordiske lande, et sydafrikansk rejseselskab, som altså har kapital i Danmark og medarbejdere i Danmark, og som, hvis dette lovforslag vedtages, må lukke.

Jeg ved også, at i Norge og Sverige undrer man sig over, at vi har South African Airways i Danmark. Hvis man forestillede sig det selskab lukket, kunne man vel også overveje at ændre på vores lovgivning. Så kunne man indføre den norske praksis med hensyn til salg af billetter til Sydafrika, for så går det ikke via South African Airways, men så er der forbud mod grupperejser, mod turistrejser. Men de egentlige individuelle rejser går i Norge ad de almindelige kanaler.

Det, der er problemet herhjemme, er, at man støtter et sydafrikansk selskab, i det øjeblik det kan formidle billetter fra Danmark. Det problem kunne man løse ved at vedtage dette lovforslag, så vores lovgivning blev lettere at administrere.

[Riishøj]

Hr Jørgen Estrup nævnte Namibia. Det mener jeg ikke er et problem. Der står udtrykkeligt i selve lovteksten, at det falder væk. Det er rent lovteknisk. Det sker i det øjeblik, hvor Namibia overgår til selvstændighed, og så falder Namibia også ud af de øvrige love.

Jeg håber, at det, hr. Jørgen Estrup nævnte, er et signal om, at man vil gå ind i dette arbejde for at få undersøgt, om denne lov kan administreres. Kan den administreres mindst lige så godt som den øvrige del af vores boykotlovgivning, bør den vedtages. Vi, der har den opfattelse af Sydafrika og den vedtagne Sydafrikalovgivning, kan ikke se, at det er så logisk, at der er tilladelse til kapitalstrømme den anden vej, når vi begrænser vare- og investeringsoverførsler til selve Sydafrika.

Det er rigtigt, at der kan være problemer. Men vi har dog på investeringsområdet et bedre apparatet til registrering, end man har for de millioner af vareartikler, som cirkulerer i verdenshandelen.

Hr. Sønderby sagde, at det kunne indarbejdes i gældende love. Det vil det kunne gennem nogle simple ændringer. Jeg har også nævnt spørgsmålet om vore OECD-forpligtelser, som overhovedet ikke er et problem i forhold til gældende lov, heller til ikke vore EF-forpligtelser.

Under udvalgsarbejdet skal vi også behandle andre ting; vi skal se på ændringer i loven omkring informationsstrømme. Der er et bredt flertal for at sikre, at journalister naturligvis skal kunne arbejde frit – hvis de kan få visum til Sydafrika, hvad de givetvis i mange tilfælde ikke vil få og ikke har fået. Men der må ikke i lovgivningen lægges hindringer i vejen for nyhedsstrømmene.

Vi har altså den opfattelse – den tror jeg også man under udvalgsarbejdet vil finde fornuftig – at det er ulogisk at have en lov, hvori man boykotter et land, mens dette land ikke er forhindret i at investere i Danmark. Jeg tror, det ender med, at vi får det hul i loven stoppet, også på et tidspunkt, hvor problemet er til at overskue. Dermed får vi en mere strømlinet lovgivning og gennem de justeringer, vi i øvrigt foretager i forbindelse med udvalgsarbejdet om denne lovgivning, en lovgivning, der er lettere at administrere.

Det overrasker mig ikke, at der er problemer med at have en boykotlov over for et land sam-

men med en gruppe af lande, de nordiske lande, hvor andre vestlige lande endnu ikke har gennemført effektive sanktioner på handelsområdet, men har det på visse andre områder. Det kan ikke overraske.

Jeg er ganske enig i det, hr. Kelm-Hansen nævner: Der er ingen tvivl om, at apartheid simpelt hen er – det har FN sagt adskillige gange, og Danmark har stemt for – en forbrydelse mod menneskeheden og en trussel mod verdensfreden. Den har Danmark en forbandet pligt, ikke alene moralsk, men også politisk, til at få fjernet fra det politiske landkort i Afrika, og det her forslag skal ses som et beskedent bidrag hertil.

Jeg ser frem til, at vi får en fornuftig løsning på det problem, som jeg mener er et lille problem i forhold til alle de andre problemer, vi har i forbindelse med administrationen af vores Sydafrikalovgivning.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg har et glimrende samarbejde med hr. Riishøj på en lang række områder, og det håber jeg da at jeg fortsat vil have mulighed for. Jeg ved også godt, at man i politik skal finde sig i meget, og jeg mener også, at man i politik skal være hårdhudet, men der må være en grænse.

Jeg vil gerne bede hr. Riishøj herfra bekræfte eller afkræfte, at jeg er en løgner. Jeg synes, det er meget, meget ubehageligt, at hr. Riishøj kan stille sig her op og sige: CD siger, at de er imod apartheid, men det er de ikke i virkeligheden.

Jeg sagde ganske klart, at jeg er imod apartheid, og nu kommer hr. Riishøj og siger, at jeg lyver. Det vil jeg gerne bede om en bekræftelse på eller en afkræftelse af. Mener hr. Riishøj virkelig, at man fra Folketingets talerstol skal finde sig i, at ens politiske kolleger vurderer ens udsagn på den måde?

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Jeg brugte ikke ordet »løgner«. Hr. Duetoft nævnte ordet »dobbeltmoral«, og det skal forstås sådan, at den politik, CD fører, reelt er en støtte til apartheid. Det er den form for adfærd hos politikere i Vesten – gennem lobbyvirksomhed, gennem rejser til Sydafrika betalt af styret dernede – man ønsker sig fra sydafrikansk side.

[Riishøj]

Man ved godt, at det ikke går an her i Vesten at sige, at man går ind for apartheid. Men det at gå imod sanktioner, det at lægge ANC for had, som ikke har gennemført en eneste flykapring eller terroraktion, hvad visse grupper i Mellemøsten har – Mandela blev også nævnt – kan gøre sådan en sag op. Det er vand på møllen for apartheidregimet. Det er den form for lobbyvirksomhed i Vesten, det ønsker sig.

Jeg kan ikke granske hr. Duetofts sind, men jeg tror på det, når han siger, at han er imod apartheid. Men han støtter gennem sin adfærd den lobbyvirksomhed, som apartheidregimet ønsker sig. Det er også på den baggrund, det betaler gratis rejser til Sydafrika for udvalgte politikere og afviser andre, i hvert fald andre organisationer.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Det hjalp jo lidt hen mod afslutningen på hr. Riishøjs indlæg, for det kneb lidt. Jeg synes, at der i starten var mange gentagelser af, at man var imod apartheid, men det var man jo ikke alligevel.

Jeg vil bare sige til hr. Riishøj, at det er jo sådan her i verden, at mange politiske mål er der flere veje til at nå. Der er altså nogle af os, der tror, at vi kan nå det mål, som hr. Riishøj og jeg øjensynlig er enige om.

Jeg håber da også, at hr. Riishøj er imod apartheid. Hvis vi er enige om, at vi er imod apartheid, har hr. Riishøj altså bare valgt ét middel, og jeg har valgt et andet middel. Det er vel legitimt i et demokrati at have de opfattelser, og jeg synes ikke, det er rart, at der skal sås mistillid til nogen: Nå, de mener det nok ikke alligevel, de er nok ikke imod apartheid.

Jeg er da glad for at få en lille bitte erkendelse fra hr. Riishøj af, at jeg nok ikke er helt fuld af løgn, når jeg siger, at jeg er imod apartheid.

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Jeg er lidt forbavset over den ømskindethed, hr. Duetoft udviser i denne sag, hvor der ellers er så mange og barske følelser involveret og med god grund.

Hr. Duetoft må altså finde sig i, at vi er nogle stykker, som klart accepterer det, når man siger: Vi er imod apartheid – men at vi alligevel

siger: Den politik, I fører, er en støtte til apartheid. Jeg synes, det er ganske i orden, at CD netop har fået en folketingskandidat, der er formand for Dansk-Sydafrikansk Selskab,

Det nytter heller ikke noget, at hr. Duetoft henviser til Buthelezi og Inkathabevægelsen, at det er dem, man støtter sig på, når den store, brede masse findes i UDF, United Democratic Front, og i COSATU, den altfavnende fagbevægelse dernede, og så findes den i øvrigt i en lang række andre regeringer, organisationer og bevægelser over hele verden.

Jeg erkender, at man har ret til at have de meninger, man har, men man må også tage de bedømmelser, disse meninger så afstedkommer.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Hr. Kelm-Hansen, jeg sagde netop, at jeg mener, at man i politik er nødt til at være meget hårdhudet. Jeg synes bare, grænsen er nået, når man her kan stå og sige, at vi har et politisk synspunkt, nemlig at være imod apartheid, og vi derefter får at vide, at det er vi altså alligevel ikke.

Jeg vil godt sige om disse organisationer, at Inkatha faktisk er den organisation, der har flest medlemmer. Der er ingen undersøgelser i Sydafrika gennem de seneste år, der tyder på, at nogen af de organisationer, hr. Kelm-Hansen nævner, har større støtte blandt de sorte, end Inkatha har. Inkatha er organisationen for zulubevægelsen.

Zulubevægelsen samler i meget, meget høj grad de dårligst stillede sorte i Sydafrika. Det er deres talerør, og det er de mennesker, der bliver ramt af den boykotpolitik, man fører. Det er da ikke helt uvæsentligt, at Buthelezi og de øvrige folk i Inkathabevægelsen rent faktisk mener, at økonomisk boykot skader mere, end den gælder. Der er vel ikke ret mange andre end hr. Riishøj – jeg ved det ikke – der vil sætte spørgsmålstegn ved, om Buthelezi vil af med apartheid.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Nu kan vi jo snakke om Inkathabevægelsen. Jeg tror, at det mere var møntet på hr. Kelm-Hansen. Der har været meget diskussion om, hvor meget støtte den har i befolkningen.

[Riishøj]

Det er igen spørgsmålet om holdningen, om man er imod eller for apartheid. Jeg tror det, når hr. Duetoft siger, at han ideelt set er imod apartheid.

Men så er det spørgsmålet, hvordan CD opfører sig herhjemme, når man kan have den dobbeltholdning, at man samarbejder med det sydafrikanske generalkonsulat i Danmark, får betalt rejser derned, arbejder tæt sammen med Dansk-Sydafrikansk Selskab og kører en helt systematisk hadkampagne mod ANC, som har fået adskillige ledere myrdet af sydafrikanske agenter, og som ikke – selv Margaret Thatcher har, så vidt jeg ved, trukket den udtalelse tilbage, at det skulle være en terrororganisation – dræber mennesker, men dræber genstande i selve Sydafrika, som understøtter apartheidregimet, og som ikke har gennemført terroraktioner overhovedet, sådan som vi opfatter det, i Vesten.

Det er altså på grund af den politik, jeg synes, at der er spor af dobbeltmoral og uærlighed i CD's holdning.

Hvis vi skal have en lang diskussion om de interne forhold i Sydafrika, kunne man godt spørge hr. Duetoft, hvad han har imod ANC's frihedscharter, bl.a. om, at ét menneske i Sydafrika skal have én stemme. Hvad er der galt i at have det grundprincip, at ét menneske i et samfund skal have én stemme ved et valg?

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Det skal blive min sidste korte bemærkning denne fredag.

Jeg noterede mig styrken i hr. Duetofts argumentation, da han kom ind på at nævne medlemstallet for Buthelezi's organisation Inkatha. Når det er svært at komme med medlemstal, er det, fordi oppositionen er forbudt dernede. Vi kan jo f.eks. ikke vise, hvor mange medlemmer der er i ANC, og vi kan heller ikke vise, hvor mange medlemmer der er i UDF. Det er simpelt hen et led i systemet, at det racistiske styre har holdt dem nede og har forbudt dem, og derfor har vi den debat her i dag, vi har.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Hr. Kelm-Hansen, det har det ikke altid gjort. Der har været tidspunkter, hvor de var til-

ladte, hvor man rent faktisk kunne se, at der var en stor forskel. I øvrigt henviste jeg til opinionsundersøgelser, der er lavet af uvildige, og som viser, at en stor del af den sorte befolkning i Sydafrika ikke ønsker det sådan.

Jeg vil godt sige til hr. Riishøj, at CD er et parti, der sætter frihedsrettighederne højt, både her og i Sydafrika. En gang imellem kan man godt være lidt bange for, hvad der sker herhjemme. Det er næsten mere tragisk, det, der sker i den danske debat, end det, der sker i Sydafrika.

Hos os er det rent faktisk sådan, at man har lov til at være medlem af de foreninger, man vil, og at man har lov til at være medlem af nogle foreninger og være folketingskandidat for CD, hvis man ellers tilslutter sig CD's formålsparagraf. Derfor kan jeg ikke blande mig i, hvem der er medlem af Dansk-Sydafrikansk Selskab. Jeg kan bare sige, at jeg ikke er medlem, og at jeg heller ingen intention har om at blive det, men det er da ikke mit problem, at der er nogle andre i CD, der er det. Det må de da selv om.

Så vil jeg gerne sige, at den rejse, jeg fik af Sydafrika, er der ingen der har gidet høre om i de kredse, hr. Riishøj kommer fra. Jeg kan så til hr. Riishøj sige, at jeg fik lov til at vælge de mennesker, jeg ønskede at se i Sydafrika, at jeg kom til at se dem, og at der ikke var en guide, der fulgte mig rundt og lyttede til, hvad der foregik på møderne. Der var jeg alene med de pågældende, hvad enten det var ANC-repræsentanten, der sad højt placeret i et selskab, der bliver bekæmpet meget i det her land, eller det var manden på gaden i Soweto eller i Crossroad. Dem fik jeg lov til at møde alle sammen, uden at der var nogen, der checkede mig.

Gad vide, om det sker i de mellemamerikanske lande, som hr. Riishøj så godt kan lide, eller i de østeuropæiske lande. Jeg har hørt, at de i deres ønske om at vise folk rundt er ret effektive.

Jeg vil godt sige om ANC, at det ikke er »One Man-One Vote«, der er vores problem med ANC. Vores problem er, at ANC har et fundamentalt andet fremtidshåb vedrørende Sydafrika, end vi har. De ønsker et socialistisk diktatur. Vi andre ønsker et demokratisk, markedsøkonomisk samfund. Der er ingen grund til at støtte de oppositionsgrupper, der ønsker et andet fremtidssamfund end det, vi står for. Det, vi står for, støtter Buthelezi, støtter Inkatha, og

[Duetoft]

derfor er det klart, at det er dem, der er vore venner i Sydafrika.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg forslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 14. marts 1989 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Angående Folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 11.17
